

Genel Muhasebe Ders Notları

Konu 8. Ticari Mallar

Aralıklı Envanter Yöntemi

“Dönem Sonu Envanter Yöntemi” olarak da bilinen bu yöntem, birim maliyeti düşük çeşit sayısı fazla malların satıldığı marketler vb. işletmelerde uygulanır. Çünkü satış aşamasında, satılan ticar malların maliyetini (STMM’yi) hesaplamak oldukça güçtür ve pratik de değildir.

Aralıklı Envanter yönteminde; *Ticari mallar satın alındığı zaman maliyet bedeliyle “153 ticari mallar” hesabının borç tarafına kaydedilir.* Ödeme biçimine göre de ilgili diğer hesaplar alacaklandırılır. Örneğin; peşin bedelle alınmışsa kasa hs., veresiye ise satıcılar hs., senet karşılığı alınmış ise borç seneteri hs., çek karşılığı alınmış ise verilen çekler ve ödeme emirleri hesabına alacak kaydedilir.

Satın alınan ticari malların maliyeti; alış faturası bedeli, taşıma, sigorta, nakliye varsa gümrük vergileri vb. gider unsurlarının toplamından, diğer bir deyişle alıştan satışa hazır hâle gelinceye kadar yapılan tüm parasal fedakârlıkların toplamından oluşur. Bu nedenle; ticari mallar hesabının borç tarafına hem mal alış değeri hem de nakliye, sigorta, gümrük vergisi vb. giderler yazılır.

Dönem sonunda muhasebe dışı envanter (iş yerleri ve depolarında yapılan fiili stok sayımı) sonuçlarına göre dönem sonu kalan mal mevcudu belirlenir. Dönem sonunda depoda kalan mal mevcudu tutarı, ticari mallar hesabının borç bakiyesinden çıkarılarak satılan ticari malların maliyeti belirlenir. Belirlenen tutar, “621 satılan ticari malların maliyeti” (STMM) hesabının borcuna, 153 ticari mallar hesabı’nın alacağına kaydedilir. Bu işlemten sonra ticari mallar hesabının borç kalanı, dönem sonu mal mevcudunu gösterir.

Alış İskontoları

Sürekli aynı fabrika veya işletmeden ticari mal alımlarında, fazla miktar ya da tutarlarda mal alınmasında, fatura kesilmesinden daha sonra işletmeye indirim yapılması halinde bu indirim tutarı, ticari mallar hesabının alacak tarafına yazılır.

İndirim veya iskonto yapılması, malların alış tutarında o kadar azalma olduğunu gösterir. Alacak tarafa yazılarak bu denge sağlanır.

Satışlar

Ticari mal veya hizmet satışları karşılığında tahsil edilen veya tahakkuk ettirilerek alınacak olan değerler, satış gelirlerini ifade eder. Satışlar, işletmenin ticari mal mevcudunda azalma meydana getirir. Yurt içi veya yurt dışına satışları veya varsa diğer satışlar, ayrı hesaplarda izlenir. Satışlar, bir gelir kaynağıdır.

Bilindiği üzere bütün gelirler, alacak tarafa yazılır. Satış tutarının KDV'si KDV oranı üzerinden hesaplanarak satış hesabının paralelinde, yani alacak tarafa kaydedilir. Satışlar ve hesaplanan KDV toplamı, fatura toplamını vermektedir.

Satış Giderleri

İşletmeler, satış yapabilmek, satışlarını artırabilmek için bazı giderlere katlanırlar. Bunlar reklam olabilir, firma adının yer aldığı poşet olabilir, pazarlamada çalışan eleman ücretleri olabilir, malın müşteriye nakliye giderleri olabilir. Bunların hepsine pazarlama, satış ve dağıtım giderleri denilmektedir. Satış faaliyetiyle ilgili tüm giderler, *760 pazarlama, satış ve dağıtım giderleri* hesabının

borç tarafına yazılır.

Satış İskontoları

Satış iskontosu, satıştan bir süre sonra erken ödeme (kasa iskontosu) ya da yıllık satış cirosu üzerinden alıcı lehine yapılan indirimlerdir. Satış iskontolarının satış hasılatını azaltıcı etkisi vardır. Yani yapılan 100 TL'lik satışta, sonradan 5 TL iskonto yapılmış ise bizim net satışımız $(100 - 5 =) 95$ TL'dir. Fakat 100 TL daha önce kayıtlara girdiğinden bu 5 TL'lik iskonto, 611 satış İskontoları hesabına borç olarak kaydedilecektir.

Satılan Ticari Malların Maliyetinin (STMM)'nin Hesaplanması

Satılan Ticari Malların Maliyetinin rakamsal olarak hesaplanması ve kaydını aşağıdaki verlerden yararlanarak şu şekilde yapabiliriz:

- Dönem sonunda, işletmenin muhasebe içi envanterde 153 ticari mallar hesabının borç kalanı (satılabilir malların maliyeti) 65.000 TL'dir.
- Muhasebe dışı envanterde yapılan dönem sonu, fiilî ticari mal sayımında 5.000 TL'lik mal olduğu belirlenmişse
- $(65.000 - 5.000 =) 60.000$ TL satılan ticari malların maliyetidir.

Bu rakamın satış nedeniyle mallarda azalma olduğu için, 153 ticari mallar hesabının alacak tarafına yazılması gerekir. STMM, bir maliyet olduğu için bütün maliyetler borç tarafa yazılır kuralı gereği, burada da 621 STMM borç tarafa yazılacaktır.

Sürekli Envanter Yöntemi

Bu yöntem; çeşit sayısı az, birim maliyeti yüksek malların alınıp satıldığı (otomobil galerileri, beyaz eşya veya mobilya vb malların satıldığı) işletmelerde uygulanır. Özellikle satış aşamasında satılan malların maliyeti bilindiğinden, ek hesaplamalara gerek kalmaz.

Ticari mallar satın alındığında “Aralıklı Envanter Yöntemi”ndeki gibi (153 ticari mallar hesabının borcuna maliyet bedelleriyle) kayıt yapılır. Alış giderlerinin kaydı, alıştan iadeler ve alış iskontolarının kaydı “Aralıklı Envanter Yöntemi”nde olduğu gibidir.

Sürekli envanter yönteminde; her satıştan sonra, satılan malların maliyet bedeli bilindiği için, 621 satılan ticari malların maliyeti hesabına borç, 153 ticari mallar hesabına alacak olarak kaydedilir. Her satıştan sonraki kayıta hemen maliyet çıkışı yapıldığından, ticari malların herhangi bir zamandaki borç bakiyesi (kalanı), maliyet bedeli ile stokta kalan malların maliyet tutarını gösterir.

Bu yöntemde mal mevcudunun sürekli olarak bilinmesi, her zaman satışlardan elde edilen kâr veya zararın da hesaplanmasını kolaylaştırır. Yine bu yöntemde dönem sonunda yapılacak fiilî sayım sonucuna göre de ticari mallardaki, varsa fazlalık veya noksanlık da kolayca belirlenir.

157 Diğer Stoklar

Fiziksel ya da ekonomik olarak değer kaybına uğramış mallar, komisyoncuya satılması için gönderilen mallar ve alımı yapılmış, henüz yolda olan mallar, 157 diğer stoklar hesabında takip edilirler.

159 Verilen Sipariş Avansları Hesabı

Bir işlem için avans verilmesi durumunda, bu hesap kullanılır. Yurt içi, yurt dışı avans farklıdır.

Yararlanılan Kaynaklar

1. T.C. ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ YAYINI, GENEL MUHASEBE, 2012.